

## **Kader 1: 'Ausdruck' van de volle, hoge toon (het geval 'Rubini')**

Eén van de ontwikkelingen in de 19<sup>de</sup> eeuwse muziek is, de hang naar grotere luidheid bij de uitdrukking van muziek; dit heeft ondermeer wijzigingen van instrumenten tot gevolg en aanpassing van speel- en zangtechnieken.

Rond 1840 is in Parijs de tenor Duprez beroemd om het kunnen zingen van hoge tonen met borst- in plaats van kopstem. Het markeert het begin van een drastische wijziging in de zangkunst.

Richard Wagner is in die tijd in Parijs en woont daar de uitvoering van de Don Giovanni van Mozart bij, waarin onder andere Rubini (een tenor, die ook hoge volle tonen kan zingen) meewerkt. Wagner doet verslag in de Gazette Musicale van 18 oktober 1840: Het publiek wordt onrustig, het 'heilige' moment is aangebroken:

"Ottavia (Rubini) was alleen op het toneel achtergebleven (...) en luisterde naar het voorspel van het orkest voor zijn Bes-dur aria. Dit voorspel scheen mij langer te duren dan anders, maar dat was slechts schijn; want de zanger lispelde de eerste tien maten zo onhoorbaar dat ik, toen ik er achter kwam dat hij deed vermoeden dat hij zong, werkelijk geloofde dat hij een grapje maakte. De gelaatsuitdrukking van het publiek bleef ernstig; het wist wat er vooringing; op de elfde maat liet Rubini de toon F met zo'n geweld aanzwellen, dat de kleine terugtrekkende passage als een donderslag naar voren kwam, om daarna in de twaalfde maat weer terug te vallen in lispelend zingen. Ik wilde hard lachen, maar het was overal doodstil; een gedempt spelend orkest, een onhoorbaar zingende tenor; ik kreeg het zweet op mijn voorhoofd. Iets monsterlijks scheen zich aan te dienen: en werkelijk na het onhoorbare volgde het ongehoorde. De zeventiende maat diende zich aan: nu heeft de zanger drie maten lang een F aan te houden. Maar wat kun je doen met een eenvoudige F? Rubini wordt pas Goddelijk op een Bes; daar moet hij op komen, wil een avond in de Italiaanse opera als zinvol worden ervaren.

Als een trapeze-artiest beweegt Rubini op zijn driematige F en zwelt voorzichtig gedurende twee maten; plots en onweerstaanbaar neemt hij op de derde maat de triller van de violen op de A over, maakt die zelf met een toenemende druk en zit in de vierde maat hoog op de Bes, alsof het niets is, en stort zich vervolgens met een briljante salto voor alle ogen weer terug in het onhoorbare.

Het raadsel was opgelost: om dit kunststuk te horen was men gekomen, verdroeg men meer dan twee uur alle afwezigheid van de gebruikelijke operadelicatessen, nam het enkele zangers niet kwalijk dat ze zich ernstig en bekwaam met de muziek bezig hielden en voelde zich geestelijk beloond doordat het Rubini gelukt was de Bes te halen."

Wagner is geen tegenstander van zo'n volle toon, wel verafschuwt hij een praktijk van instrumentalisten en zangers (zoals Rubini) die volledig voorbij gaan aan hetgeen de componist voorschrijft. Volgens hem verkwanselen ze het Licht (de glans van de echte robijn) dat in de Duitse muziek door Mozart en Beethoven is weergegeven.